

SANAT EĞİTİMİ ALANINDA YER ALAN ÇOKLU ORTAMLARA YÖNELİK LİSANSÜSTÜ ÇALIŞMALARIN İÇERİK ANALİZİ

A Content Analysis Of Postgraduate Studies Related To Multimedia Concept Involved In The Art Education

Sena LEFLEF

Milli Eğitim Bakanlığı, Kaya İsmet Özden Ortaokulu, Tokat/TURKEY

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0232-5859>

Doç. Dr. Mahir YERLİKAYA

Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Turhal Uygulamalı Bilimler Fakültesi, Grafik Tasarımı Bölümü, Tokat/TURKEY

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2678-1776>

ÖZET

Bu çalışmada, sanat eğitimi ile ilgili çoklu ortam konu bağlamında kaleme alınmış lisansüstü tez çalışmalarının, sanat eğitimine dair eğilimlerini çeşitli açılardan ortaya koymak, aynı paralellikte ortaya konulan çoklu ortam kullanımının literatür içerikleriyle birlikte derlenip eğitim sahası üzerindeki yerinin açıklanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2000-2019 yılları arasında çalışılmış 57 araştırma tezi saptanmıştır. Araştırmanın evrenini; Türkiye'deki Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi alanında çalışılmış lisansüstü tez araştırmaları oluşturmaktadır. Araştırma tezlerinden 16 doktora, 7 sanatta yeterlik ve 31 yüksek lisans araştırma tezi olmak üzere toplam 54 lisansüstü araştırma tezinin içeriğine tam metin olarak ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen "Makale Sınıflama Formu"ndan uyarlanan "Tez Sınıflama Formu" kullanılıp betimsel içerik analizine tabii tutulmuştur. Analiz sonuçlarından elde edilen bulgulara göre: Türkiye'de yer alan lisansüstü çalışmaların yüksek lisans araştırma tezlerine daha fazla yer verildiği, araştırmalarda en fazla ele alınan konuların başında uygulama örneklerinin yer aldığı, yöntem bakımından nicel araştırma yöntemlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı, veri toplama araçlarından en fazla anket çalışmalarına başvurulduğu, örneklem türünün sıklıkla ilköğretim (5-8) olduğu ve örneklem büyüklüğünün 31-100 arasında yoğunlaştığı sonucuna ulaşılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Ortam, Eğitim Teknolojisi, Öğretim Teknolojisi, Sanat Eğitimi, İnteraktif Eğitim

ABSTRACT

In this study, it is aimed to reveal their tendencies of the postgraduate thesis written in the context of multimedia concept related to art education from various perspective, to explain the place of utilization multimedia, which is revealed in the same parallel with the literature contents and to explain its place on the educational field. In accordance with this purpose, 57 research theses 2000-2019 years were determined. The population of this research was composed postgrade thesis which was studied in the field of Fine Arts Education, Graduate Education Institute in Turkey. From research these, 16 doctoral thesis, 7 proficiency in art and 31 master thesis (in total 54 postgraduate thesis research) reached as full text; as data collection tool, is subjected to the thesis classification form adapted from to the article classification form developed by the researchers were using document analysis within the frame descriptive content analysis. According to the findings obtained from the research; in Turkey graduate studies that included more related to the graduate research of thesis where the sample maximum application of the issues discussed, mainly the use of quantitative research methods in terms of methodology, data collection tools from that applied to most surveys, sample species often. It was concluded that primary education is mostly 5-8 and the sample size is concentrated between 31-100 and suggestions have been made.

Key Words: Multimedia, Educational Technology, Instructional Technology, Art Education, Interactive Education

1. GİRİŞ

19.yüzyıl ve sonrası dünyada yaşananlar neticesinde yüzlerce yıl süregelen insan gücünün yerini mekanik kuvvetlerin almasıyla birlikte (Schwab, 2016), 1950’li yıllarda mekanik kuvvetler yapay zekânın temellerinin atılmasını sağlamış ve ABD’li J. Presper Eckert ile John W. Mauchly tarafından bulunan bilgisayar (ENIAC) dönemin şartlarında savaş teknolojilerinde kullanılmıştır (McCartney, 1999). Bilgisayar bulunmuş ve savaş teknolojilerinde kullanılmış olsa da dönemin şartları içerisinde bilgisayarların kitle iletişim aracı olarak kullanılamaması, dünyada insan zekâsı kavramı dışında yeni bir kavram olan ‘makine zekâsı’ kavramının ortaya çıkışını sağlamıştır (O’Connell, 2018). Bu yeni durum, 1980 sonrası dönemde ‘Y Kuşağı’ını gün yüzüne çıkarmış; 1990’lardan itibaren ise internetin bulunuşuyla kültürlerarası geçiş hızlanarak 2000 yılı ve sonrası dönemler için ‘Z Kuşağı’ının temelini atmıştır (Tuncer & Tuncer, 2016). Z Kuşağı, yapay zekâ ile aynı evrende doğrusal bir şekilde gelişmeyi ve ilerlemeyi öğrenip eş zamanlı olarak bilginin hızla yayılmasına olanak sağladıktan sonra bireysel ve bağımsız çalışma özelliğiyle eğitim üzerinde yeni senaryoları da beraberinde getirmiştir (Taş, Demirdöğmez & Küçüköğlü, 2017). Eğitim ortamına, teknolojinin dâhil edilmesiyle ‘Dijital Eğitim’ kavramı önem kazanarak teknoloji eğitiminin ardından ‘Eğitim Teknolojisi’ ve geleneksel eğitim sistemimizin alışık olmadığı ‘Dijital’ kavram ve ‘Çoklu Ortam Alanları’ını oluşturmuştur (Buckingham, 2007).

Sanat eğitiminin diğer eğitim alanlarıyla aynı paralellikte teknolojiyi kendi içinde barındırması, sanat eğitimi alanında kullanılan çoklu ortam alanlarına dikkat çekmektedir. Sanat eğitimi alanlarında tasarım ve üretim aşamaları içerisinde ‘çoklu ortam kullanımları’ ilk başvurulan kaynaklardır. Özellikle yeni bir çalışmaya başlarken yapılması gerekenlerin başında ‘tasarım oluşturma’ aşaması gelmektedir. Bu tasarım insan gücüyle tasarlanabilmekte ve tasarlanan çalışma dijital ortama aktarılıp çeşitli varyasyonları üretilebilmektedir. Ya da farklı teknoloji araçları ile çeşitlendirilip, tasarlanan çalışmanın bir örneğini kopyalama yöntemiyle beraber baskısı alınıp; düşünülen etki çalışmaya uygulanabilmektedir. Bu yöntemlerin daha farklı seçeneklerle de yapılması mümkün olabilir. Ancak harcanan süre ve maliyet düşünüldüğünde bilgisayar yazılımları yardımıyla tasarlanmanın sağladığı izlenim önemlidir. Bu açıdan dijital ortamlar, sanat ürünlerinin/eserlerinin/yapıtlarının çeşitli aşamalarını, işi sonuçlandırmadan görme olasılığını arttırmakta ve olası sorunları işe başlamadan tasarım aşamasında çözüme yardımcı olabilmektedir. Bu durum sanatçılar kadar sanat eğitimi veren bireyler için de önemli bir araç niteliği taşıyabilir. Öğretmen ve üniversitedeki öğretim üyelerinin öğrenme-öğretme süreci içerisinde günümüz geleceğindeki teknolojileri sınıf ortamında kullanabilmeleri için yeni teknolojileri izlemeleri ve bu konuda kendilerini sürekli olarak yenilemeleri gerekmektedir (Güven, 2006). Geniş bir yelpazede değerlendiresek sanat eğitimi veren eğitimciler bilgisayar ile sanatsal bir bilgiyi aktaran konumunda değil, öğrencilerin gördüklerini açıklayan bir konumda olmak durumundadır (Demirel, 2006). Dolayısıyla bireylere yönelik hazırlanan sanat eğitimi programlarında; yaratıcılıklarının gelişmesi açısından, interaktif eğitim programlarıyla uyumlu çoklu ortamların hazırlanması gerekmektedir. Bu durumda gelişen ve değişen teknolojiyi ele aldığımızda sanat eğitiminde yer alan çoklu ortam literatür içeriklerinin de sıklıkla zenginleştirilmesi gerekmektedir çünkü son yıllarda dijitalleşme diğer eğitim alanlarında oldukça dikkat çekici bir konumda yer almıştır. Diğer eğitim alanlarında olduğu gibi sanat eğitimi alanında da literatür içeriklerinin artırılması, eğitim gören bireylerin düşüncelerine ve yaratıcılıklarına olumlu anlamda katkı sağlayabilir.

Bu perspektifle bakıldığında ilgili konu bağlamında bilimsel araştırmaların ‘ne kadar lisansüstü araştırma yapıldığı, varsa bu araştırmaların çoklu ortam konusunu nasıl ele aldığı ve yüksek lisans, doktora, sanatta yeterli çalışmaların ne durumda olduğu’ Bu ve buna benzer özellikleri bakımından çoklu ortamların sanat eğitimine uygulanabilirliği açısından ilgili mevcut akademik çalışmalar incelenmelidir. Sanat eğitimi yönünde çoklu ortam konulu tezlerin incelenmesiyle; ders içi uygulamalarda görülen eksikliklerin ortaya koyulması, öğreten ve öğrenen bireylere yönelik etkisinin saptanması, sanat eğitimi programlarına uyarlanan program önerileri, karşılaşılan sorunlar gibi birçok problemin ele alınması bakımından ve durumu bütüncül olarak görmek adına önem arz etmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma da sanat eğitimi programlarında uygulanan yöntemlerin ‘Çoklu Ortam’ ve ‘Çok Alanlı’ kavramlarıyla ilişkili 2000-2019 yılları arasında çalışılmış lisansüstü araştırma tez içeriklerinin ‘Nasıl?’ olduğunun ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak

çözümlemeye çalışılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım, 1999). Nitel araştırma modelinin tercih edilmesinin amacı tek bir veri kaynağından değil, gözlemler ve dokümanlar gibi çeşitli veri toplama yöntemleriyle araştırılıp, kaynaklarının tamamına karşılık gelen kategoriler veya temalar halinde organize edilip, gözden geçirilerek anlamlandırılmaya çalışılır (Creswell, 2013). Bu durum Lisansüstü tezlerinin ayrıntılı bir biçimde taranarak incelenmesine olanak sağlamıştır. Elde edilen dokümanlar irdelenerek nitel araştırmanın yöntemlerine uygun olarak sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda yapılan araştırma doküman analizi çalışmasıdır. Doküman inceleme amacıyla gerçekleştirilen içerik analizleri meta analiz, meta-sentez (tematik içerik analizi) ve betimsel içerik analizi olmak üzere üç grupta ele alınabilmektedir.

2.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini; Yüksek Öğretim Kurumu Tez Sistemi (YÖKTEZ) üzerinden 2000/2019 yılları arasında taranarak ulaşılan Doktora, Sanatta Yeterlik ve Yüksek Lisans tezleri oluşturmaktadır. 2000/2019 yılları arasında çalışılmış 'Çoklu Ortam' ve 'Çok Alanlı' kavramları YÖKTEZ sistemi içerisinde aranarak çalışmaların temelinde sanat eğitimi programı dahil olması halinde araştırma kapsamına alınmıştır. İlgili konu bağlamında yayınlanması araştırma tezlerinin kaynakçaları üzerinden çapraz tarama yapılarak erişilen çalışmalarda, 17 Doktora, 7 Sanatta Yeterlik ve 33 Lisansüstü tez olmak üzere toplamda 57 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini ise 54 araştırma tezi oluşturmaktadır. Örneklemin amacı, evrene ilişkin genellemeler yapabilmek ve evreni tam anlamıyla temsil edebilmek olup, nicel araştırmaların merkezini oluşturur (Baltacı, 2018). Lisansüstü araştırmalardan; 16 Doktora, 7 Sanatta Yeterlik ve 31 Yüksek Lisans tezi araştırma örneklemini içerisinde yer almıştır. 2 Yüksek Lisans ve 1 Doktora tezi araştırmacı yazar tarafından ulaşımı sınırlandırıldığı için yalnızca birinci ve ikinci alt problem bulgularında tez künyelerine ve konu bölümüne dahil edilebilmiştir.

2.3.Veri Toplama Aracı

Çalışmada Lisansüstü tezlerini sınıflandırmak amacıyla daha önce Sözbilir, Ö., Gül, Ş. Okçu, B., Yazıcı, F., Kızılaslan, A., Zorluoğlu, S.L. & Atilla, G. (2015) tarafından geliştirilen makale sınıflama formundan yararlanılmıştır. Makale sınıflama formundan uyarlanan tez sınıflama formu; tezin künyesi, konusu, yöntemi, veri toplama araçları, örnekleme ve veri analiz yöntemleri şeklinde altı bölümden oluşmaktadır. YÖKTEZ sistemi içerisinde bulunan araştırmalardan 54 araştırmanın içeriğine tam metin olarak ulaşılmış olup, yalnızca 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans araştırma tezinin yayınlanma tarihi yazar tarafından kısıtlı olduğundan sınırlı erişilebilmiştir. Tez künyesi ve özet bilgilerine sınırlı erişim sağlanmış olup kısıtlı erişilen veriler bulgular bölümünde birinci (tez türü, enstitü türü, sayfa sayısı aralığı, tez yayın dili, yazar uyruğu, yılı) ve ikinci alt probleme (araştırma konusu) yönelik bulguların içeriğinde yer verilmiştir. Üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı alt probleme ait verilerine ulaşılamadığından bulgularda yer almamıştır.

2.4.Verilerin Analizi

Erişilen araştırmalar incelenerek içeriklerine göre ön tasnif yapıldıktan sonra nitel veri analizi yöntemlerinden olan içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, farklı disiplin alanlarında birçok araştırma sorusuna yanıt aramak üzere kullanılabilecek temel bir araştırma aracıdır (Koçak&Arun, 2006). İncelenen 57 araştırma tezi, tez sınıflama formu aracılığıyla incelenip, içerik analizleri yapılan araştırmalardan elde edilen veriler ile bir veri tabanına kaydedilmiştir. Veri tabanı kullanırken araştırmalar ön süzgeçten geçirilip Excel 2016 veri tabanına kaydedilip, gruplar haline bölünerek tekrar süzgeçten geçirilmiş daha sonra elde edilen bulgular tablolar halinde istatistik programı dahilinde analiz edilmiştir.

3.BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma tezlerine ait veriler tablolaştırılarak, araştırmaların türüne ait betimsel istatistikler içeriklerine göre analiz edilerek yer verilmiştir.

Tablo 1'e bakıldığında sanat eğitiminde yer alan çoklu ortam içeriklerine ilişkin yapılan araştırmalarda araştırılan tez türlerinde; 17 (%29,82) doktora, 7 (%12,28) sanatta yeterlik ve 33 (%57,89) yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 57 tez inceleme alanına alınmış olup, *ilgili konu bağlamında en fazla tez türünün Yüksek Lisans tezi olarak saptandığı* görülmüştür.

Tablo 1. Araştırmaların Türüne Ait Betimsel İstatistikler

Tez türü	Doktora Tezi	f	17
		%	29,82
	Sanatta Yeterlik Tezi	f	7
		%	12,28
Yüksek Lisans Tezi		f	33
		%	57,89
Toplam		f	57
		%	100

Tablo 2’de yer alan verilere göre; araştırmalarda Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne bağlı 36 araştırma tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü’ne bağlı 13, Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne bağlı 7 ve diğer enstitülere bağlı yalnızca 1 araştırma tezi saptanmış olup toplamda 57 Enstitü araştırma kapsamında görülmüş olup, **ilgili konu bağlamında araştırılan en fazla enstitü türünün Eğitim Bilimleri Enstitüsü’ne bağlı olduğu** dikkat çekmiştir.

Tablo 2. Araştırmaların Yer Aldığı Enstitü Türleri

Enstitü türleri	Eğitim Bilimleri	f	36
		%	63,15
	Güzel Sanatlar	f	13
		%	22,80
Sosyal Bilimler		f	7
		%	12,28
Diğer		f	1
		%	1,75
Toplam		f	57
		%	100

İncelenen araştırmalarda Tablo 3’e göre toplamda; 50-99 sayfa aralığında 6, 100-149 sayfa aralığında 15, 150-199 sayfa aralığında 10, 200-249 sayfa aralığında 8, 250-299 sayfa aralığında 12, 300-349 sayfa aralığında 5, 350 ve üzeri 1 araştırma tezi bulgularda saptanmıştır. Tablo 3 incelendiğinde ise **araştırmaların en fazla 100-149 sayfa aralığında toplandığı** dikkat çekmiştir.

Tablo 3. Araştırmalarda Yer Alan Sayfa Sayısı

Sayfa aralığı	50-99	f	6
		%	10,52
	100-149	f	15
		%	26,31
	150-199	f	10
		%	17,54
	200-249	f	8
		%	14,03
	250-299	f	12
		%	21,05
	300-349	f	5
		%	8,77
	350 ve üzeri	f	1
		%	1,75
Toplam		f	57
		%	100

Tablo 4’de yer alan verilere göre araştırma tezleri içerisinde Türkçe tez dilini kullanan 56 araştırma tezi saptanmış olup, yalnızca 1 araştırma da İngilizce tez diline ulaşılmıştır. **Araştırmalarda kullanılan tez yayın dilinin en fazla Türkçe olarak ele alındığı** dikkat çekmiştir.

Tablo 4. Araştırmalarda Kullanılan Tez Yayın Dili

Tez Dili	Türkçe	f	56
		%	98,24
İngilizce		f	1
		%	1,75
Toplam		f	57
		%	100

Tablo 5’de yer alan verilere göre araştırma tezleri içerisinde 56 araştırmacının Türk uyruklu olduğu saptanmış olup, yalnızca 1 araştırmacının yabancı uyruklu olduğu görülmüştür. *Araştırmalarda yer alan yazarların en fazla Türk uyruklu olduğu* dikkat çekmiştir.

Tablo 5. Araştırmalarda Yer Alan Yazar Uyuğu

Uyuğu	Türk	f	56
		%	98,24
Yabancı		f	1
		%	1,75
Toplam		f	57
		%	100

Tablo 6’ya göre; 2000 yılında 1, 2002 yılında 3, 2003 yılında 1, 2004 yılında 2, 2005 yılında 1, 2006 yılında 4, 2007 yılında 2, 2008 yılında 5, 2009 yılında 4, 2010 yılında 3, 2011 yılında 2, 2012 yılında 5, 2013 yılında 3, 2014 yılında 3, 2015 yılında 5, 2016 yılında 1, 2017 yılında 2, 2018 yılında 6, 2019 yılında 4 araştırma tezi görülmüş olup, 2001 yılında ise konu bağlamında araştırma tezi görülmemiştir. *Araştırmaların yıllara göre dağılımlarına bakıldığında en fazla araştırma tezinin 2018 yılında görüldüğü* dikkat çekmiştir.

Tablo 6. Araştırmaların Yıllara Göre Dağılımı

2000	f	1	
	%	1,75	
2001	f	0	
	%	0	
2002	f	3	
	%	5,26	
2003	f	1	
	%	1,75	
2004	f	2	
	%	3,50	
2005	f	1	
	%	1,75	
2006	f	4	
	%	7,01	
2007	f	2	
	%	3,50	
2008	f	5	
	%	8,77	
2009	f	4	
	%	7,01	
2010	f	3	
	%	5,26	
2011	f	2	
	%	3,50	
2012	f	5	
	%	8,77	
2013	f	3	
	%	5,26	
2014	f	3	
	%	5,26	
2015	f	5	
	%	8,77	
2016	f	1	
	%	1,75	
2017	f	2	
	%	3,50	
2018	f	6	
	%	10,52	
2019	f	4	
	%	7,01	
Toplam		f	57
		%	100

Tablo 7’de yer alan verilere göre incelenen araştırmalarda ele alınan konular; çoklu ortam uygulama örneği 19, sanat eğitiminde çoklu ortam kullanımına ilişkin program ve CD önerisi 6, çoklu ortam kullanımında interaktif sınıf ve artırılmış gerçeklik 4, sanat eğitiminde çoklu ortam bağlamında karşılaşılan sorunlar 2, sanat eğitiminde çoklu ortamlarla ilgili e-tasarım dergisi 2 ve diğer konularda 8 araştırma tezi ele alınmıştır. *Araştırmalarda ele alınan konular içerisinde en fazla çoklu ortam uygulama örneğine yer verildiği* görülmüştür.

Tablo 7. Araştırmalarda Ele Alınan Konular

Konular	Çoklu ortam uygulama örneği	f	21
		%	36,84
	Sanat eğitiminde çoklu ortam kullanımının öğrenen ve öğretene etkisi	f	16
		%	28,07
	Sanat eğitiminde çoklu ortam kullanımına ilişkin program ve CD önerisi	f	6
		%	10,52
	Çoklu ortam kullanımında interaktif sınıf ve artırılmış gerçeklik	f	4
		%	7,01
	Sanat eğitiminde çoklu ortam bağlamında karşılaşılan sorunlar	f	2
		%	3,50
	Sanat eğitiminde çoklu ortamlarla ilgili e-tasarım	f	2
		%	3,50
	Diğer konular	f	6
		%	10,52
Toplam	f	57	
	%	100	

Tablo 8’de yer alan verilere göre; 35 araştırma nicel, 17 araştırma nitel, 11 araştırma karma yöntem ve 7 araştırma tezinde ise araştırma deseni/yöntemi belirtilmemiştir. 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans olmak üzere toplamda 3 araştırma tezinin erişimi kısıtlandığından araştırma desenlerine/yöntemlerine ulaşılammıştır. *Araştırmalarda en fazla nicel araştırma desenleri/yöntemlerinin yer aldığı* dikkat çekmiştir.

Tablo 8. Araştırmalarda Yer Alan Araştırma Desenleri/Yöntemleri

* Araştırma Desenleri/Yöntemleri	Nicel	f	35
		%	50
	Nitel	f	17
		%	24,28
	Karma	f	11
		%	15,71
	Belirtilmemiş Desen/Yöntem	f	7
		%	10
Toplam	f	70	
	%	100	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 9’da yer alan araştırmalar incelendiğinde 28 anket, 26 başarı testi, 15 görüşme, 10 gözlem, 12 doküman, 7 alternatif değerlendirme araçları ve 5 diğer veri toplama araçları bulgularda görülmüştür. 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans olmak üzere toplamda 3 araştırma tezinin erişimi kısıtlandığından veri toplama araçlarına ulaşılammıştır. *Araştırmalarda veri toplama aracı olarak en fazla anketlere yer verildiği* dikkat çekmiştir.

Tablo 9. Araştırmalarda Yer Alan Veri Toplama Araçları

* Veri toplama araçları	Anket	f	28
		%	27,18
	Başarı testi	f	26
		%	25,24
	Görüşme	f	15
		%	14,56
	Döküman	f	12
		%	11,65
	Gözlem	f	10
		%	9,70
	Alternatif değerlendirme araçları	f	7
		%	6,79
	Diğer	f	5
		%	4,85
Toplam	f	103	
	%	100	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 10’da yer alan verilere göre; örneklem türlerinden 3 okulöncesi, 3 ilköğretim (1-4), 19 ilköğretim (5-8), 3 ortaöğretim, 10 lisans, 5 uzman, 5 öğretmen, 11 örneklem yok/belirtilmemiş ve 2 diğer örneklem türü bulgularda saptanmıştır. 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans olmak üzere toplamda 3 araştırma tezinin erişimi

kısıtlandığından kullanılan örneklem türüne ulaşamamıştır. *Araştırmalarda en fazla kullanılan örneklem türünün ilköğretim (5-8) basamağında toplandığı* dikkat çekmiştir.

Tablo 10. Araştırmalarda Kullanılan Örneklem Türü

*Örneklem	Okulöncesi	f	3
		%	5
	İlköğretim (1-4)	f	3
		%	5
	İlköğretim (5-8)	f	19
		%	31,66
	Ortaöğretim	f	3
		%	5
	Lisans	f	10
		%	16,66
	Uzman	f	5
		%	8,33
	Öğretmen	f	5
		%	8,33
Örneklem yok/Belirtilmemiş	f	11	
	%	18,33	
Diğer	f	1	
	%	1,66	
Toplam	f	60	
	%	100	

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 11’de yer alan verilere göre çoklu ortam ile ilgili yapılan araştırma tezlerinde sıklıkla kullanılan örneklem büyüklüğü incelendiğinde; 5 araştırma tezinde 1-10 arası, 11 araştırma tezinde 11-30 arası, 27 araştırma tezinde 31-100 arası, 4 araştırma tezinde 101-300 arası ve 12 araştırma tezinde örneklem yok/belirtilmemiş olarak görülmüştür. 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans olmak üzere toplamda 3 araştırma tezinin erişimi kısıtlandığından kullanılan örneklem büyüklüğüne ulaşamamıştır. *Araştırmalarda sıklıkla kullanılan örneklem büyüklüğünün en fazla 31-100 kişi aralığında görüldüğü* dikkat çekmiştir.

Tablo 11. Araştırmalarda Kullanılan Örneklem Büyüklüğü

*Örneklem Büyüklüğü	1-10 arası	f	5
		%	8,47
	11-30 arası	f	11
		%	18,64
	31-100 arası	f	27
		%	45,76
	101-300 arası	f	4
		%	6,77
	Örneklem yok/belirtilmemiş	f	12
		%	20,33
	Toplam	f	59
		%	100

* Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 12’de yer alan verilere göre çoklu ortam ile ilgili yapılan araştırma tezlerinde kullanılan veri analiz yöntemleri incelendiğinde; 131 nicel veri analiz yöntemi, 11 nitel veri analiz yöntemi ve 11 belirtilmemiş veri analiz yöntemi görülmüştür. 1 Doktora ve 2 Yüksek Lisans olmak üzere toplamda 3 araştırma tezinin erişimi kısıtlandığından kullanılan veri analiz yöntemlerine ulaşamamıştır. *Araştırmalarda en fazla kullanılan veri analiz yöntemlerinin nicel veri analiz yöntemleriyle sağlandığı* dikkat çekmiştir.

Tablo 12. Araştırmalarda Kullanılan Veri Analiz Yöntemleri

*Veri Analizi	Nicel	f	131
		%	85,62
	Nitel	f	11
		%	7,18
	Belirtilmemiş	f	11
		%	7,18
Toplam	f	153	
	%	100	

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

4.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanat eğitimi alanında yer alan çoklu ortam kullanımına ilişkin saptanan 57 Lisansüstü araştırma tezinin genel sonuçları incelendiğinde; araştırmacıların en fazla Eğitim Bilimleri Enstitüsüne bağlı olduğu, araştırma tezlerinin 100-149 sayfa aralığında yoğunlaştığı, tez yayın dilinin Türkçe olarak kullanıldığı, araştırmacı uyruğunun en fazla Türk araştırmacıardan oluştuğu, araştırma tezlerinin yıllara göre dağılımında en fazla araştırmanın 2018 yılında görüldüğü, araştırmalarda ele alınan konularda en fazla çoklu ortam uygulama örneklerinin araştırma kapsamı içerisinde olduğu, araştırmalarda nicel araştırma yönteminin sıklıkla tercih edildiği, veri toplama araçlarından en fazla anket aracının kullanıldığı, örneklem türünün en sık ilköğretim (5-8) basamağında uygulandığı, örneklem büyüklüğünün 31-100 aralığında yoğunlaştığı, veri analiz yöntemlerinde ise nicel veri analiz yönteminin sıklıkla yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır.

- Araştırmalarda sayfa sayılarının belirli oranlar arasında kaldığı, tez dilinin yabancı araştırmacılar için kaynak oluşturmada sınırlı olduğu belirlenmiştir. Bu durumun nedenleri incelenmeli ve tez dilinin yabancı araştırmacılar açısından kaynak oluşturması için hem Türkçe hem de İngilizce yazılması önerilmektedir.
- Araştırılan tez çalışmalarında yer alan teknoloji argümanlarının önemli bir bölümü konunun yapısı gereği güncelliğini yitirmiş durumda olmakla birlikte teknolojinin sürekli kendini değiştirdiğini ve yenilediğini düşündüğümüzde bu konuda güncel araştırma tezi bulunmamaktadır. Ayrıca araştırmalarda ki konular genellikle çoklu ortam uygulama örneği üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durumda çoklu ortamların sanat eğitimi programında artırılması ve sanal gerçeklik ortamlarının; eğitime ve uzantılarına kazandırılması gerekir. Bu durumda sanat eğitiminde çoklu ortam konuları çeşitlendirilmelidir.
- Araştırmalardaki örneklem çeşitliliğinin yalnızca ilköğretim öğrencileri üzerinde yoğunlaşması, ortaöğretim ve lisans düzeyinde ki öğrenci kitleleri için çoklu ortam alanında ki yetkinliği ölçme ve değerlendirme de sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Ortaöğretim ve lisans öğrencileri üzerinde yeni araştırmalar çalışılabilir.
- Araştırmacıların veri analizinde nicel araştırma deseni/yöntemi doğrultusunda nicel veri analiz yöntemlerine başvurması, alan yazında birtakım nitel ve karma araştırma eksikliğini ortaya koymuştur. Sanat eğitiminde çoklu ortam ile ilgili nitel ve karma araştırma yöntemleri ile çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274. <https://dergipark.org.tr/en/pub/bitlissos/issue/38061/399955>
- Buckingham, D. (2007). Media education goes digital: an introduction. *Learning, Media and technology*, 32(2), 111-119. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17439880701343006>
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri*. (M. Bütün & S.B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Demirel, A. (2006). *Sanat eğitiminde bilgisayar ve çoklu ortam uygulamaları* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güven, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 165-179. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tebd/issue/26120/275167>
- Koçak, A., & Arun Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik dergisi*, 4(3), 21-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19013/200754>
- McCartney, S. (1999). ENIAC: The triumphs and tragedies of the world's first computer: *Walker ve Company*. <https://philpapers.org/rec/MCCETT-2>
- Schwab, K. (2016). *Dördüncü sanayi devrimi* (Z. Dicleli, Çev.). İstanbul: Optimist Yayın Grubu.

Sözbilir, Ö., Gül, Ş. Okçu, B., Yazıcı, F., Kızılaslan, A., Zorluoğlu, S. L., Atilla, G. (2015). Görme yetersizliği olan öğrencilere yönelik fen eğitimi araştırmalarında eğilimler. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 218-241. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/1514/18425>

Taş, H. Y., Demirdöğmez, M., & Küçüköğlü, M. (2017). Geleceğımız olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031-1048. DOI: 10.26466/opus.370345

Tuncer, A. İ., & Tuncer, M. U. (2016). Eğlence reklamlarının viral uygulamaları ve Z kuşağı üzerinden bir değerlendirme. *TRT Akademi*, 1(1), 210-229. <https://dergipark.org.tr/en/pub/trta/issue/22014/236179>

Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112). <http://213.14.10.181/index.php/EB/article/view/5326>

